

Ochranári a vodohospodári obnovili dolné Vojčianske rameno.
Je to doposiaľ najrozsiahlejšia revitalizácia vo vnútrozemskej delte Dunaja.

Vojka, 6.2.2024

Revitalizácia dolného Vojčianskeho ramena bola najväčšou aktivitou osemročného projektu zameraného na ochranu a obnovu prírody dunajských luhov. Na tomto cezhraničnom slovensko-maďarskom projekte LIFE s názvom Obnova a manažment dunajských lužných biotopov spolupracovalo Bratislavské regionálne ochranárske združenie (BROZ) – hlavný partner a predkladateľ projektu, spolu so štátnymi inštitúciami – Výskumným ústavom vodného hospodárstva (VÚVH), Vodohospodárskou výstavbou, š.p., Národným lesníckym centrom a maďarským národným parkom Duna-Ipoly Nemzeti Park.

„Dolné Vojčianske rameno bolo v minulosti sériou vodohospodárskych úprav významne zmenené, niektoré časti ramena boli zasypané, na iných miestach bolo preťaté lesnými cestami, pod ktoré boli uložené rúry s nevhodnou kapacitou. Jeho obnova predstavuje doposiaľ najväčšiu revitalizáciu, ktorá sa realizovala vo vnútrozemskej delte Dunaja. Práce trvali 5 mesiacov, boli realizované v katastrach obcí Vojka nad Dunajom, Kyselica a Dobrohošť. Pozostávali z obnovy zasypaných častí ramena, odstránení bariér v toku a prestavby problematických miest križovania ramena. Výsledkom je obnova prietochnosti v celom úseku ramena, čo predstavuje až 3,7 km. Očakávame obnovu prirodzených riečnych procesov, čo je základným atribútom zdravej lužnej krajiny,“ hovorí Ing. Andrej Devečka, projektový manažér tohto ochranárskeho projektu.

Ochranári nanovo vykopali až 980 metrov pôvodného riečneho koryta a v rámci revitalizácie vyriešili dva úseky križovania ramena s cestou. Cez tieto úseky bolo doteraz rameno prevádzané rúrami, ktoré vymenili za tzv. rámové priepusty.

„Zväčšenie a úprava týchto úsekov pomôže migrácii rýb, ale aj zlepšeniu vodnej dynamiky pretože cez tieto rámy je možné bezpečne prevádzať rádovo vyššie prietoky a nemajú tendenciu sa upchávať“, dodáva Devečka.

Samotná revitalizácia ramena bude mať podľa ochranárov pozitívny dopad na celkový ekosystém lužného lesa, prietochné rameno bude vytvárať vhodné biotopy pre ohrozené prúdomilné druhy rýb, ale aj pre ryby viazané na štrkové dno, ktorých populácie v Dunaji klesli za posledných 50 rokov približne o 70 %. Pri zvýšených prietokoch sa budú vytvárať kolmé riečne brehy, ktoré slúžia ako hniezdny biotop pre ohrozené druhy vtákov – rybárka riečného a brehuľu hnedú. Prúdiaca voda, ktorá obnažuje štrkové dno lepšie vsakuje do podlažia a napája zdroje podzemnej vody. Prebagrovanie a predĺženie koryta spomaľuje odtok vody z krajiny. Toto všetko sú kľúčové aktivity, ktoré zlepšujú ekologický stav našej rieky Dunaj a pomáhajú naplniť aj európsku smernicu o vodách, ku ktorej sme sa ako členská krajina zaviazali. Zároveň sú to jedny z najdôležitejších opatrení, ktoré môžeme počas krízy biodiverzity a klimatickej krízy realizovať.

Táto revitalizácia predstavuje zároveň dobrý príklad efektívnej spolupráce mimovládneho sektora a štátnych inštitúcií. BROZ bolo iniciátorom a predkladateľom projektu, ktorého financovanie sa podarilo

vysúťažiť a uspieť medzi konkurenciou z celej Európy. Na realizácii projektu sa okrem BROZ-u podieľali aj rezortné organizácie MŽP SR: Výskumný ústav vodného hospodárstva zabezpečoval vypracovanie odbornej štúdie a monitoring vplyvov revitalizácie na stav a vývoj koryta rieky a Vodohospodárska výstavba, š.p. zabezpečila vypracovanie technickej dokumentácie.

Aktivity BROZ vnímajú aj miestni vlastníci pozemkov: **„Intenzívne vnímame problémy v ramennej sústave ako nedostatočný vodný režim, šírenie invázných drevín a celkové zanášanie ramien. Ochrannárske aktivity akou je aj táto revitalizácia prispievajú k celkovej obnove a starostlivosti o územie. V ramene, ktoré bolo kedysi odstavené, bude opäť prúdiť voda. Kde je voda tam je aj život a v dunajských luhoch to platí dvojnásobne. Sme radi, že ochranári z BROZ sa starajú o toto územie čím zveľaďujú aj súkromný majetok miestnych ľudí,“** povedal JUDr. Pavol Hideghéti, podpredseda pozemkového spoločenstva Komposesorát Kyselica.

Positívne slová zaznievajú aj z úst miestneho poľovného združenia: **„Starší ľudia si pamätajú ako vyzerala ramenná sústava v minulosti, keď ešte bežne komunikovala s Dunajom, bola to spleť nepriechodných lužných lesov, vodných ramien, plná vtáctva, rýb a divej zveri. Obnova prirodzených lužných lesov a obnova vodného režimu môže pomôcť prinavrátiť aspoň z časti túto pôvodnú krásu“**, povedal hospodár poľovného združenia Malý Ostrov Štefan Liptai.

Ochrannárske snahy a tendencie vítajú napríklad rybári, ale aj vodáci, ktorí sú v území aktívni.

Tomáš Lukačovič za ABVK (Asociácia bratislavských vodáckych klubov):

„Sprietočnenie dolného Vojčianskeho ramena hodnotíme ako Veľký prínos pre vodákov. Vnútrozemská delta Dunaja je ideálnym vodáckym terénom s bohatými vodáckymi trasami. Niektoré z ramien sú však prietočné iba počas umelo regulovaných povodní a postupne zarastajú. Obzvlášť pozitívne hodnotíme očakávanú prietočnosť počas celého roka a obnovu prirodzených riečnych procesov. Pre účely vodáctva tak vznikne nová cenná vodácka trasa. Do budúcnosti oceníme pokračovanie v tomto trende a revitalizáciu ďalších ramien v Dunajských luhoch, ako aj v iných lokalitách. Zároveň však by sme do budúcnosti ocenili, keby pri projektovaní každej vodnej stavby, ktorá sa nachádza na vodáckej trase boli zabezpečené aj výstupné a nástupné miesta pre vodákov.“

„Ramenná sústava vnútrozemskej delty Dunaja je z hľadiska ichtyofauny jedným z najdôležitejších biotopov slúžiacich predovšetkým na prirodzené rozmnožovanie rýb. Revitalizácia opätovne sprístupní rybám celý úsek Vojčianskeho ramena aj pri nižších prietokoch a v konečnom dôsledku by mala mať významný pozitívny vplyv na rybie spoločenstvá celej ramennej sústavy“, hovorí Martin Farský, ichtyológ Slovenského rybárskeho zväzu.

Sprietočnenie dolného Vojčianskeho ramena, ale aj ďalšie obnovy mokradí a lužných lesov, ktoré boli v rámci projektu realizované, sú len pokračovaním dlhodobých ochrannárskych aktivít v tomto území, ktoré BROZ realizuje. Jednou z kľúčových dlhodobých snáh ochrannárov v tomto území sú aj simulované záplavy. Ochrannárom z BROZ-u sa po intenzívnych rokovaniach s vodohospodármi podarilo do územia priviesť pravidelné simulované záplavy, ktoré prebiehajú v jarnom a letnom režime už štvrtým rokom. V roku 2023 sa dokonca podarilo vyrokovať zo strany BROZ, Štátnej ochrany prírody SR a Výskumného ústavu vodného hospodárstva dlhodobu požadované zvýšenie množstva vody, kedy do ramennej sústavy pritekalo 120 m³/sec.

„Tieto aktivity majú najväčší zmysel len pokiaľ sa v území naďalej budú realizovať simulované záplavy, pretože novoprekopané ramená sú dimenzované na vyššie prietoky, ktoré do územia prúdia počas takýchto záplav. Simulované záplavy ako kompenzačné opatrenie pre toto prírodné cenné územie boli v manipulačnom poriadku vodného diela ukotvené už počas jeho výstavby. Dlhodobo sa však

nerealizovali, alebo realizovali vo veľmi obmedzenej miere a podliehali veľmi zložitému administratívne procesu. Nám sa aj vďaka petícii, ktorú podpísalo viac ako 11 000 ľudí podarilo otvoriť tieto dôležité rokovania a priviesť do územia vodu počas kľúčového obdobia rozmnožovania obojživelníkov, neresenia rýb a vegetačnej sezóny lužných lesov, čo je kľúčové pre zachovanie týchto ekosystémov. Navyše je to v čase klimatickej krízy najväčšie vodozádržné opatrenia v širokom okolí, ktoré má veľký vplyv na celkovú mikroklimu tejto oblasti", hovorí RNDr. Tomáš Kušík, PhD., predseda BROZ.

K sprietočneniu Vojčianskeho ramena prispela aj organizácia WWF Slovensko.

Martina Paulíková, WWF Slovensko: "Obnova riečnych ramien prináša vodu a život späť do krajiny. Sme radi, že WWF Slovensko mohlo byť pri obnove doposiaľ najväčšieho úseku dunajského ramena a podieľať sa na časti opatrení v rámci nášho dlhodobého programu "Living Danube Partnership". Ukazuje sa, že dobré veci sa dejú aj vďaka spolupráci neziskového, štátneho aj firemného sektora."

Kontakt: Mgr. Andrea Froncová, BROZ; froncova@broz.sk; 0944 614 290